

MUKAYESELİ
İSLÂM MİRAS HUKUKU
VE
GÜNÜMÜZ MİRAS
HUKUKU

Hazırlayanlar

Av. Remzi İSPİR

Av. Ruşen İSPİR

İstanbul - h. 1442 / m. 2021

İÇİNDEKİLER

1. FERÂİZE AİT BAZI TERİMLER (İSTİLÂHLAR) / 23

- 1.1. VERÂSET VE İNTİKÂLE İLİŞKİN İSTİLÂHLAR..... 26
1.2. VASİYETLERE AİT İSTİLÂHLAR 31

2. İRSİN RÜKN, ŞART VE SEBEPLERİ / 33

- 2.1. FERÂİZ AHKÂMI 33
2.2. MEDENÎ HUKUK 33
2.3. FERÂİZ AHKÂMI VE MEDENÎ HUKUK MUKÂYESESİ 34

3. VERÂSETİN BAŞLAMASI / 35

- 3.1. FERÂİZ AHKÂMI 35
 3.1.1. Hukûk-ı İslâmiyye ve Istilâhât-ı Fıkhiyye Kamusu 35
3.2. MEDENÎ HUKUK 37
3.3. FERÂİZ AHKÂMI VE MEDENÎ HUKUK MUKÂYESESİ 38

4. MEYYİTİN TECHİZ VE TEKFİNİ / 39

- 4.1. FERÂİZ AHKÂMI 39

5. MEYYİTİN BOÇLARININ ÖDENMESİ (KAZÂ-İ DÜYÛN) / 40

- 5.1. FERÂİZ AHKÂMI 40
 5.1.1. Sirâciyye 40
 5.1.2. Hukûk-ı İslâmiyye ve Istilâhât-ı Fıkhiyye Kamusu 41
5.2. MEDENÎ HUKUKTA MEYYİTİN BORÇLARININ HÜKMÜ 46
5.3. FERÂİZ AHKÂMI VE MEDENÎ HUKUK MUKÂYESESİ 49

6. MEYYİTİN VASİYETLERİNİN TENFİZİ / 52

- 6.1. FERÂİZ AHKÂMI 52
 6.1.1. Sirâciyye 52
 6.1.2. Hukûk-ı İslâmiyye ve Istilâhât-ı Fıkhiyye Kamusu 54
 6.1.2.1. Vasiyetlerin Rükünü (Aslî Unsuru), Sebebi, Kısımları,
 Hükmü 54

6.1.2.2. Vasiyetlerin Sıhhat Şartları	57
6.1.2.3. Vasiyetin Tenfizi	57
6.1.2.4. Vasiyetlerin Rüknu, Sebebi, Kısımları, Hükmü	59
6.1.2.5. Vasiyetlerin Meşrûiyetindeki Hikmet ve Maslahat	61
6.1.2.6. Vasiyetlerin Şartları:Mûsîlere, Mûsâ lehlere, Mûsâ bihlere	62
6.1.2.7. Mûsâ Leh Olup Olamayacak Ve Mûsâ bihin Tamamını Alıp Alamayacak Kimseler	68
6.1.2.8. Menfaatlere Müteallik Vasiyetler	75
6.1.2.9. Vasiyetlerin Cevâzına, Butlânına Ait Bazı	80
6.1.2.10. Vasiyetlerden Rücûa Dair Bazı Meseleler:.....	88
6.1.2.11. Vârislerin Vasiyetlere İcâzetleri:.....	91
6.1.2.12. Müteaddid Vasiyetlerden Hangilerinin Takdîm Edileceğine Dair Meseleler	94
6.1.2.13. Hayır Cihetlerine Ait Vasiyetlerin Tenfiz Sûretleri ...	96
6.1.2.14. Karîblere, Ehl-i Beyte, Cirâne Vesâire Namına Yapılacak Vasiyetler	101
6.1.2.15. Terikenin Sülüsüyle Yapılan Vasiyetler	110
6.1.2.16. Terikeden Cüz', Sehm, Nasip Gibi Bir Şey Verilmesiyle Yapılan Vasiyetler:	115
6.1.2.17. Borç İkrârı Sûretiyle Yapılan Vasiyetler	117
6.1.2.18. Marizlerin Vasiyetlerine Dâir Bazı Meseleler	119
6.2. MEDENÎ KANUN'DA ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLAR	123
6.2.1. Ölüme Bağlı Tasarruf Yapma Ehliyeti	125
6.2.2. Vasiyetnâme.....	126
6.2.3. Vasiyetin Çeşitleri	129
6.2.4. Vasiyet Borcunun Tenkîsi.....	132
6.2.5. Miras Sözleşmesi	133
6.2.6. Mirasçı Nasbı	134
6.2.7. Mirastan Ferâgat Sözleşmesi	135
6.3. FERÂİZ AHKÂMI VE MEDENÎ HUKUK ARASINDA MUKÂYESE	136
7. VÂRİSLERE İNTİKÂL EDECEK VEYA ETMEYECEK OLAN HAKLAR / 138	
7.1. FERÂİZ AHKÂMI.....	138
7.1.1. Sirâciyye.....	138
7.1.2. Hukûk-ı İslâmiyye ve Istılâhât-ı Fıkhiyye Kamusu	138
7.2. MEDENÎ HUKUK AÇISINDAN VÂRİSLERE İNTİKÂL EDECEK VE ETMEYECEK OLAN HAKLAR	140

8. İRSE MÂNİ SEBEPLER / 143

8.1. FERÂİZ AHKÂMI.....	143
8.1.1. Sirâciyye.....	143
8.1.2. Hukûk-ı İslâmiyye ve Istilâhât-ı Fıkhiyye Kamusu	150
8.2. MEDENÎ HUKUK.....	152
8.3. FERÂİZ AHKÂMI VE MEDENÎ HUKUK MUKÂYESESİ.....	156

9. İHTİLÂF-I DİN HALİ / 157

9.1. FERÂİZ AHKÂMI.....	157
9.1.1. Hukûk-ı İslâmiyye ve Istilâhât-ı Fıkhiyye Kamusu	157
9.2. MEDENÎ HUKUK.....	158

10. İHTİLÂF-I DÂR HALİ / 159

10.1. FERÂİZ AHKÂMI.....	159
10.1.1. Hukûk-ı İslâmiyye ve Istilâhât-ı Fıkhiyye Kamusu	159
10.2. MEDENÎ HUKUK.....	160

11. İRTİDÂD (MÜRTEDE) HALİ / 161

11.1. FERÂİZ AHKÂMI.....	161
11.1.1. Hukûk-ı İslâmiyye ve Istilâhât-ı Fıkhiyye Kamusu	161
11.2. MEDENÎ HUKUK.....	164

12. LİÂN HALİ / 165

12.1. FERÂİZ AHKÂMI.....	165
12.1.1. Hukûk-ı İslâmiyye ve Istilâhât-ı Fıkhiyye Kamusu	165
12.2. MEDENÎ HUKUK.....	166
12.3. FERÂİZ AHKÂMI VE MEDENÎ HUKUK MUKÂYESESİ.....	166

13. CEHÂLET-İ VÂRİS HALİ / 167

13.1. FERÂİZ AHKÂMI.....	167
13.1.1. Hukûk-ı İslâmiyye ve Istilâhât-ı Fıkhiyye Kamusu	167
13.2. MEDENÎ HUKUK.....	167

14. TARİH-İ MEVTİN CEHÂLETİ HALİ

(SUDA GARK, HARK VE HEDM) (SUDA BOĞULMA, DENİZDE KAYBOLMA YANGIN VE YIKIK ALTINDA KALMA) / 168

14.1. FERÂİZ AHKÂMI.....	168
14.1.1. Sirâciyye.....	168
14.1.2. Hukûk-ı İslâmiyye ve Istilâhât-ı Fıkhiyye Kamusu	170
14.2. MEDENÎ HUKUK.....	175

15. HACB HALİ / 176

15.1. FERÂİZ AHKÂMI.....	176
15.1.1. Hukûk-ı İslâmiyye ve Istılâhât-ı Fıkhiyye Kamusu	176
15.2. MEDENÎ HUKUK	181
15.3. FERÂİZ AHKÂMI VE MEDENÎ HUKUK MUKÂYESESİ.....	182

16. TEREKENİN VÂRİSLER ARASINDA TAKSİMİ / 183

16.1. FERÂİZ AHKÂMI.....	183
16.2. MEDENÎ HUKUKTA.....	183

17. TEREKENİN BAKİYESİNİN TAKSİMİNDE MİRASÇI OLANLAR / 184

17.1. FERÂİZ AHKÂMI.....	184
17.1.1. Sirâciyye.....	184
17.1.1.1. Vereseler Arasındaki Tertip:	184
17.1.2. Hukûk-ı İslâmiyye ve Istılâhât-ı Fıkhiyye Kamusu	191
17.1.2.1. Ashâb-ı Ferâiz ve Mukadder Farzlar (Sehimler):.....	193
17.1.2.2. Muayyen Sehimler Şunlardır:.....	193
17.2. MEDENÎ HUKUKTA VERÂSET	194
17.3. FERÂİZ AHKÂMI VE MEDENÎ HUKUK MUKÂYESESİ.....	195

18. EBİN (BABANIN) HALİ / 196

18.1. FERÂİZ AHKÂMI.....	196
18.1.1. Sirâciyye.....	196
18.1.2. Hukûk-ı İslâmiyye ve Istılâhât-ı Fıkhiyye Kamusu	198
18.2. MEDENÎ HUKUK.....	200
18.3. FERÂİZ AHKÂMI VE MEDENÎ HUKUK MUKÂYESESİ.....	200

19. CEDD-İ SAHÎHİN HALİ / 201

19.1. FERÂİZ AHKÂMI.....	201
19.1.1. Sirâciyye.....	201
19.1.2. Hukûk-ı İslâmiyye ve Istılâhât-ı Fıkhiyye Kamusu	205
19.2. MEDENÎ HUKUK.....	208
19.3. FERÂİZ AHKÂMI VE MEDENÎ HUKUK MUKÂYESESİ.....	208

20. EVLÂD-I ÜMMÜN HALİ (AH LİÜM) / 209

20.1. FERÂİZ AHKÂMI.....	209
20.1.1. Sirâciyye.....	209
20.1.2. Hukûk-ı İslâmiyye ve Istılâhât-ı Fıkhiyye Kamusu	210

20.2. MEDENÎ HUKUK	212
20.3. FERÂİZ AHKÂMI VE MEDENÎ HUKUK MUKÂYESESİ	212

21. ÜMMÜN (ANA'NIN) HALLERİ / 213

20.1. FERÂİZ AHKÂMI	213
20.1.1. Sirâciyye	213
20.1.2. Hukûk-ı İslâmiyye ve Istılâhât-ı Fıkhiyye Kamusu	216
20.2. MEDENÎ HUKUK	219
20.3. FERÂİZ AHKÂMI VE MEDENÎ HUKUK MUKÂYESESİ	219

21. CEDDE-İ SAHÎHANIN HALİ / 220

21.1. FERÂİZ AHKÂMI	220
21.1.1. Sirâciyye	220
21.1.2. Hukûk-ı İslâmiyye ve Istılâhât-ı Fıkhiyye Kamusu	222
21.2. MEDENÎ HUKUK	225

22. SULBİYENİN (BİNT) HALLERİ / 226

22.1. FERÂİZ AHKÂMI	226
22.1.1. Sirâciyye	226
22.1.2. Hukûk-ı İslâmiyye ve Istılâhât-ı Fıkhiyye Kamusu	227
22.2. MEDENÎ HUKUK	228
22.3. FERÂİZ AHKÂMI VE MEDENÎ HUKUK MUKÂYESESİ	228

23. İBNİYYENİN HALLERİ / 229

23.1. FERÂİZ AHKÂMI	229
23.1.1. Sirâciyye	229
23.1.2. Hukûk-ı İslâmiyye ve Istılâhât-ı Fıkhiyye Kamusu	232
23.2. MEDENÎ HUKUK	235
23.3. FERÂİZ AHKÂMI VE MEDENÎ HUKUK MUKÂYESESİ	235

24. (LÂHİKA) TEŞBÎB-İ BENÂT (KIZLAR) MESELESİ / 236

24.1. FERÂİZ AHKÂMI	236
24.1.1. Sirâciyye	236
24.1.2. Hukûk-ı İslâmiyye ve Istılâhât-ı Fıkhiyye Kamusu	241
24.2. MEDENÎ HUKUK	241

25. Lİ EBEVEYN UHT'UN HALİ (ANA BABA BİR KIZ KARDEŞ) / 242

25.1. FERÂİZ AHKÂMI	242
25.1.1. Sirâciyye	242
25.1.2. Hukûk-ı İslâmiyye ve Istılâhât-ı Fıkhiyye Kamusu	244

25.2. MEDENÎ HUKUK	247
25.3. FERÂİZ AHKÂMI VE MEDENÎ HUKUK MUKÂYESESİ	247

26. UHT LİEB'İN AHVÂLİ / 248

26.1. FERÂİZ AHKÂMI	248
26.1.1. Sirâciyye	248
26.1.2. Hukûk-ı İslâmiyye ve Istılâhât-ı Fıkhiyye Kamusu	251
26.2. MEDENÎ HUKUK	254
26.3. FERÂİZ AHKÂMI VE MEDENÎ HUKUK MUKÂYESESİ	254

27. ZEVC'İN HALLERİ / 255

27.1. FERÂİZ AHKÂMI	255
27.1.1. Sirâciyye	255
27.1.2. Hukûk-ı İslâmiyye ve Istılâhât-ı Fıkhiyye Kamusu	256
27.2. MEDENÎ HUKUK	257
27.3. FERÂİZ AHKÂMI VE MEDENÎ HUKUK MUKÂYESESİ	257

28. ZEVCELERİN HALLERİ / 258

28.1. FERÂİZ AHKÂMI	258
28.1.1. Sirâciyye	258
28.1.2. Hukûk-ı İslâmiyye ve Istılâhât-ı Fıkhiyye Kamusu	259
28.2. MEDENÎ HUKUK	260
28.3. FERÂİZ AHKÂMI VE MEDENÎ HUKUK MUKÂYESESİ	260

29. ASABE-İ NESEBİYYENİN TEVÂRÜSÜ / 261

29.1. FERÂİZ AHKÂMI	261
29.1.1. Binefsihî Asabeden Olanlar	261
29.1.1.1. Sirâciyye	261
29.1.1.2. Hukûk-ı İslâmiyye ve Istılâhât-ı Fıkhiyye Kamusu'ndaki Meseleler	263
29.1.2. Bigayrihî Asabeden Olanlar	271
29.1.2.1. Sirâciyye	271
29.1.2.2. Hukûk-ı İslâmiyye ve Istılâhât-ı Fıkhiyye Kamusu'ndaki Meseleler	273
29.1.3. Mâ Gayrihî Asabeden Olanlar	275
29.1.3.1. Sirâciyye	275
29.1.3.2. Hukûk-ı İslâmiyye ve Istılâhât-ı Fıkhiyye Kamusu'ndaki Meseleler	276

29.2. MEDENÎ HUKUK	277
29.3. FERÂİZ AHKÂMI VE MEDENÎ HUKUK MUKÂYESESİ	277

30. ASABE-İ SEBEBİYYENİN TEVÂRÜSÜ / 278

30.1. FERÂİZ AHKÂMI	278
30.1.1. Sirâciyye	278
30.1.2. Hukûk-ı İslâmiyye ve Istilâhât-ı Fıkhiyye Kamusu	283
30.2. MEDENÎ HUKUK	290

31. ASHÂB-I FERÂİZİN RED SÛRETİYLE MİRASÇILIĞI / 291

31.1. FERÂİZ AHKÂMI	291
31.1.1. Sirâciyye	291
31.1.2. Hukûk-ı İslâmiyye ve Istilâhât-ı Fıkhiyye Kamusu	291
31.2. MEDENÎ HUKUK	292

32. ZEVİ'L-ERHÂMIN TEVÂRÛS (MİRASÇILIĞI) / 293

32.1. FERÂİZ AHKÂMI	293
32.1.1. Hukûk-ı İslâmiyye ve Istilâhât-ı Fıkhiyye Kamusu	293
32.2. MEDENÎ HUKUK	298

33. ZEVİ'L-ERHÂMIN BİRİNCİ SINIFI / 299

33.1. SİRÂCİYYE	299
33.2. HUKÛK-I İSLÂMİYYE VE İSTİLÂHÂT-I FIKHİYYE KAMUSU	316

34. ZEVİ'L-ERHÂMIN İKİNCİ SINIFI / 323

34.1. SİRÂCİYYE	323
34.2. HUKÛK-I İSLÂMİYYE VE İSTİLÂHÂT-I FIKHİYYE KAMUSU	341

35. ZEVİ'L-ERHÂMIN ÜÇÜNCÜ SINIFI / 343

35.1. SİRÂCİYYE	343
35.2. HUKÛK-I İSLÂMİYYE VE İSTİLÂHÂT-I FIKHİYYE KAMUSU	347

36. ZEVİ'L-ERHÂMIN DÖRDÜNCÜ SINIFI / 352

36.1. SİRÂCİYYE	352
36.2. HUKÛK-I İSLÂMİYYE VE İSTİLÂHÂT-I FIKHİYYE KAMUSU	372

37. MEVLE'L-MÜVÂLÂTIN TEVÂRÜSÜ / 381

37.1. FERÂİZ AHKÂMI	381
---------------------------	-----

38. MUKARRÜN LEH BÎ'N-NESEB OLANLARIN TEVÂRÜSÜ / 382

- 38.1. SİRÂCİYYE382
38.2. HUKÛK-I İSLÂMİYYE VE İSTİLÂHÂT-I FIKHİYYE KAMUSU.....382

39. TEREKEDEN SÛLÛS MİKTARINI MÜTECÂVİZ VASİYETLERİN TENFİZİ / 392

- 39.1. FERÂİZ AHKÂMI392
39.1.1. Sirâciyye.....392
39.1.2. Hukûk-ı İslâmiyye ve İstlâhât-ı Fıkhiyye Kamusu398
39.2. MEDENÎ HUKUK.....407
39.3. FERÂİZ AHKÂMI VE MEDENÎ HUKUK MUKÂYESESİ407

40. BEYTÜLMÂLE VAZ' OLUNACAK TEREKELER / 408

- 40.1. FERÂİZ AHKÂMI408
40.1.1. Sirâciyye.....408
40.1.2. Hukûk-ı İslâmiyye ve İstlâhât-ı Fıkhiyye Kamusu408
40.2. MEDENÎ HUKUK.....409
40.3. FERÂİZ AHKÂMI VE MEDENÎ HUKUK MUKÂYESESİ409

41. MİRAS MESELELERİNDE SEHİMLERİN MAHREÇLERİNİ TÂYİN / 410

- 41.1. FERÂİZ AHKÂMI410
41.1.1. Sirâciyye.....410
41.1.2. Hukûk-ı İslâmiyye ve İstlâhât-ı Fıkhiyye Kamusu411
41.2. MEDENÎ HUKUK.....415

42. ADEDLER ARASINDA NİSBETLERİ TÂYİNİ / 416

- 42.1. FERÂİZ AHKÂMI416
42.1.1. Sirâciyye.....416
42.1.2. Hukûk-ı İslâmiyye ve İstlâhât-ı Fıkhiyye Kamusu417
42.2. MEDENÎ HUKUK.....418

43. MİRAS MESELELERİNİN TASHİHİ / 419

- 43.1. FERÂİZ AHKÂMI419
43.1.1. Sirâciyye.....419
43.1.2. Hukûk-ı İslâmiyye ve İstlâhât-ı Fıkhiyye Kamusu429
43.2. MEDENÎ HUKUK.....433

44. ÂDİLE VE AVLİYE MESELELERİ / 434

44.1. FERÂİZ AHKÂMI.....	434
44.1.1. Sirâciyye.....	434
44.1.2. Hukûk-ı İslâmiyye ve Istılâhât-ı Fıkhiyye Kamusu	439
44.2. MEDENÎ HUKUK.....	446

45. REDDİYYE MESELELERİ / 447

45.1. FERÂİZ AHKÂMI.....	447
45.1.1. Sirâciyye.....	447
45.1.2. Hukûk-ı İslâmiyye ve Istılâhât-ı Fıkhiyye Kamusu	454
45.2. MEDENÎ HUKUK.....	459

46. TEHÂRÜCE AİT MESELELER / 460

46.1. FERÂİZ AHKÂMI.....	460
46.1.1. Sirâciyye.....	460
46.1.2. Hukûk-ı İslâmiyye ve Istılâhât-ı Fıkhiyye Kamusu	461
46.2. MEDENÎ HUKUK.....	467

47. TEREKELERDEN MEFKÛDLAR (GÂİB) NÂMINA HİSSE TEVKİFİ / 468

47.1. FERÂİZ AHKÂMI.....	468
47.1.1. Sirâciyye.....	468
47.1.2. Hukûk-ı İslâmiyye ve Istılâhât-ı Fıkhiyye Kamusu	470
47.2. MEDENÎ HUKUK.....	473
47.3. FERÂİZ AHKÂMI VE MEDENÎ HUKUK MUKÂYESESİ.....	477

48. ESİRLERİN VÂRİS VE MEVRÛS OLUP OLMAMALARI / 478

48.1. FERÂİZ AHKÂMI.....	478
48.1.1. Sirâciyye.....	478
48.1.2. Hukûk-ı İslâmiyye ve Istılâhât-ı Fıkhiyye Kamusu	478
48.2. MEDENÎ HUKUK.....	479

49. HAML İÇİN TEREKEDEN HİSSE İFRÂZİ / 481

49.1. FERÂİZ AHKÂMI.....	481
49.1.1. Sirâciyye.....	481
49.1.2. Hukûk-ı İslâmiyye ve Istılâhât-ı Fıkhiyye Kamusu	488
49.2. MEDENÎ HUKUK.....	497
49.3. FERÂİZ AHKÂMI VE MEDENÎ HUKUK MUKÂYESESİ.....	498

50. HÜNSÂ-YI MÜŞKİLİN TEVÂRÜSÜ / 499

50.1. FERÂİZ AHKÂMI	499
50.1.1. Sirâciyye	499
50.1.2. Hukûk-ı İslâmiyye ve Istılâhât-ı Fıkhiyye Kamusu	505
50.2. MEDENÎ HUKUK	510
50.3. FERÂİZ AHKÂMI VE MEDENÎ HUKUK MUKÂYESESİ	510

51. CEDDE-İ SAHÎHANIN LİEBEVEYN VEYA LİEB KARDEŞLER İLE MUKÂSEMESİ / 511

51.1. FERÂİZ AHKÂMI	511
51.1.1. Sirâciyye	511
51.1.2. Hukûk-ı İslâmiyye ve Istılâhât-ı Fıkhiyye Kamusu	521
51.2. MEDENÎ HUKUKTA CEDDİN MİRASÇILIĞI	530
51.3. FERÂİZ AHKÂMI VE MEDENÎ HUKUK MUKÂYESESİ	532

52. MÜNÂSEHA MESELELERİ / 533

52.1. FERÂİZ AHKÂMI	533
52.1.1. Sirâciyye	533
52.1.2. Hukûk-ı İslâmiyye ve Istılâhât-ı Fıkhiyye Kamusu	542
52.2. MÜNÂSEHA VE TÜRK MEDENÎ HUKUKU	546

53. TEREKELERİN VÂRİSLER ARASINDA TAKSİMİ / 548

53.1. FERÂİZ AHKÂMI	548
---------------------------	-----

54. TEREKELERİN GARİMLER ARASINDA TAKSİMİ / 550

54.1. FERÂİZ AHKÂMI	550
54.1.1. Sirâciyye	550
54.1.2. Hukûk-ı İslâmiyye ve Istılâhât-ı Fıkhiyye Kamusu	552

ZEYL (EK) / 555

ARAZİ-İ EMÎRİYYE VE MEVKÛFENİN İNTİKÂLÂTI / 556

Arazinin Aksâm Ve Envâi (Arazinin Kısım Ve Çeşitleri).....	556
Arazinin Sûret-i İntikâli	558

İCÂRETEYNLİ MUSAKKAFÂT VE MÛSTAGALLÂTIN İNTİKÂLİ / 565

Vakıf Akarlarının İntikâli.....	565
1331 Tarihli İntikâl Kararnamesi Sûreti	567
İntikâle Mâni Olan Sebepler	574

TÛRK MEDENÎ KANUNUNA GÖRE MİRASIN İNTİKÂL ETMEYECEĞİ KİŞİLER / 576

Miras Hukukunda Mirastan Yoksunluk.....	576
Miras Hukuku Hakkında Bilgi	577

MÛRİSTEN MİRASÇILARA GEÇEN VE GEÇMEYEN HAKLAR / 579

MEDENÎ HUKUKTA (MİRAS HUKUKUNDA) MİRASÇILIK / 580

Miras Hukukunun Temel Prensipleri Olarak Küllî Halefiyet	580
Miras Hukukunda Cüz'î Halefiyet	581

KANUNÎ MİRASÇILIKTA SİSTEMLER / 582

Sınıf Sistemi	582
Zümre Sistemi.....	582
Zümre Sistemine Hâkim Olan Prensipler	584
Sağ Kalan Eşin Kanunî Mirasçılığı.....	588
Devletin Kanunî Mirasçılığı	588

KANUNA DAYANAN MİRASÇILIK / 589

Evlilik Dışı Hısımların Kanunî Mirasçılığı	589
1- Evlilik Dışı Çocuğun Babasına ve Babasının Hısımlarına Karşı Kanunî Mirasçılığı:	590
2- Evlat Edinme Nedeni ile Kazanılan Kanunî Mirasçılık Hakkı ..	592
Evlât Edinmenin İslâm Hukuku Açısından Konumu.....	592

MİRASÇILIKTAN ÇIKARMA (ISKÂT) / 593

Cezâî Iskât.....	593
Koruyucu Iskât (Borç Ödemeden Aciz Sebebiyle Mirastan Iskât).....	596

MAHFÛZ HİSSE / 597

Mahfûz Hisseli Mirasçılar.....	597
Saklı Pay ya da Mahfûz Hisse	597
Mirasta Saklı Pay Oranları Nasıl Hesaplanır?	598
Sağ Kalan Eşin Mirastaki Saklı Payı Nedir:	598
Tasarruf Nisabı.....	598
Tasarruf Nisabı Nasıl Hesaplanır	598
Tasarruf Edilebilir Kısmın Hesabı.....	599
Borçların İndirilmesi:.....	599
Terekeye Eklenecek Değerler (Tenkîse Tâbi Olan Kazandırmalar) ..	599
1- Mirasbırakanın iâdeye tâbi kazandırmaları:	599
Ferâiz Ahkâmı Ve Medenî Hukuk Arasında Mukâyese:	601
2- Sağlararası karşılıksız kazandırmalar:	601
3- Sigorta alacakları.....	602
Tenkis Hükümleri.....	603
1. Genel olarak.....	603
2. Bölünmez mal vasiyetinde	603
3. Sağlararası kazandırmalar	603
a. Tenkîse tâbi kazandırmalar	603
b. Geri verme borcu	604
4. Hayat sigortalarında.....	604
5. İntifâ hakkı veya îrâd bakımından	604
6. Artmirasçı bakımından.....	604
Tenkîste Sıra	604

VAKIF KURMA / 605

Bu kitap İslam hukukunda miras paylaşımının nasıl yapıldığını ve günümüz modern hukuku ile aralarında ne gibi farklar olduğunu mukâyesesi açısından hazırlanıp siz değerli okuyucularımızın istifadesine sunulan tamâmen ilmî bir eserdir.

AV. REMZİ İSPİR

1955 Yılında Kahramanmaraş'ta doğdu. İlk ve Orta öğrenimini burada tamamladı. Daha sonra İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. İslam Hukuku ile ilgili ilk çalışmalarına Hukuk Fakültesinde okurken başladı. Ancak okulun bitmesine kısa bir süre kala başlayan bu çalışma mezu niyet nedeni ile henüz çok başlarda iken kesintiye uğradı.

Kahramanmaraş'a dönerek avukatlık stajı yaptıktan sonra avukat olarak hayata atıldı.

Staj yaparken, Konya Yüksek İslam Enstitüsü'nden mezun olan Diyanet görevlisi ve *Arap Dilinin Kaideleri (2 cilt)* adlı eseri hazırlayan, Ömer Paksu Bey'le tanıştı. Yarım kalan İslam Hukuku öğrenimini Ömer Paksu Bey'in rahle-i tadrisinde tamamladı. Değerli hocasından Arapça, Ferâiz, Vakıflar ve bir miktar da muâmelât dersleri almıştır. Bu ikinci tahsil hayatı 10 yıl (1983 - 1993) sürmüştür. Kahramanmaraş Adliyesi'nde uzun yıllar ferâizdeki münâsaha meseleleri ile ilgili bilir kişilik yapmıştır. Evli ve üç çocuk sahibi emekli avukat olarak hayatını idâme ettirmektedir.

AV. RUŞEN İSPİR

1955 Kahramanmaraş doğumludur. İlköğrenimini Kahramanmaraş'ta orta öğrenimini ise İstanbul'da Üsküdar Kız Lisesi ve Beşiktaş Kız Lisesi'nde tamamlamıştır. Daha sonra İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirmiş ve avukat olarak hayata atılmıştır. 1981 yılında Av.Remzi İspir Bey ile hayatını birleştirmiştir. Emekli avukat olarak hayatını sürdürmektedir.

KİTAP HAKKINDA

Bu kitabı hazırlamaktaki gayemiz, bizden sonraki nesillere onların her zaman ihtiyaçlarını karşılayacak tamâmen ilmî bir eser bırakmaktır. Bu eser iki yılda tamamlanmıştır.

Sirâciyye isimli bu kitap ferâizle alakalı Arapça bir fıkıh kitabı olup kendi konusunda tek ana kaynaktır. Bu nedenle hazırlamış olduğumuz *Mukayeseli İslâm Miras Hukuku (Ferâiz) ve Günümüz Miras Hukuku* adlı bu eser *Sirâciyye*'nin tamâmen günümüz hukuk lisanına tercüme edilmesiyle İslâm hukukunda başvurulacak yegâne kaynak olmuştur. Çünkü *Sirâciyye* tercüme edilerek ilk defa günümüz miras hukuku ile mukâyese edilme imkânı sağlanmıştır. *Sirâciyye*'deki tüm meseleler noksansız, kitaba sâdik kalınarak aynen iktibâs edilmiştir.

Süleymaniye Kütüphanesi'nden aldığımız *Sirâciyye*'nin asıl nüshası Cürçânî şerhi ile birlikte ve bununla beraber Filibeli Ahmed Hulusi Efendi'nin ferâizdeki meselelerle ilgili şerhi, Süleymaniye Kütüphanesi'nden alınan farklı tarihlerdeki basımlar birlikte incelenip tahkiki yapılmıştır.

Ferâiz ilmini anlatan *Sirâciyye* adlı eser, Av. Remzi İspir tarafından tercüme edilmiş *Hukûk-ı İslâmiyye ve Istılâhât-ı Fıkhiyye Kâmûsu* ve medenî hukuktaki miras hukuku bölümleri ile karşılaştırılması ve yazım işleri Av. Ruşen İspir tarafından yapılmıştır.

Bu kitabı hazırlarken bahsettiğimiz üzere, öncelikle, müellifi Muhammed b. Abdürreşid olan ve Cürçânî Hazretleri tarafından şerh edilmiştir. Bu şerhe Filibeli Ahmed Hulusi Efendi tarafından mirastaki meselelerden örnekler ilave edilmiştir ve Fatih Medresesi'nde tercüme edilerek ders kitabı olarak okutulmuştur. Ferâiz bahsinde tek ana kaynak kitap olan *Sirâciyye* adlı Arapça eser günümüz hukuk diline herhangi bir yorum yapmadan aynen tercüme edilmiştir. İlaveten İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi tarafından Ömer Nasuhi Bilmen'e hazırlatılan *Hukûk-ı İslâmiyye ve Istılâhât-ı Fıkhiyye Kâmûsu*'nun 5. cildi 13. kitabından “*Vasiyetlere İlişkin Bölüm*” ile 14. kitabından “*Verâsete ve İntikâle Ait Bazı Istılâhlar Bölümü*” ve Yargıtay 2. Hukuk Dairesi Başkanlığı'ndan emekli, Ali Himmet Berki'nin *Miras ve Tatbikatı* isimli kitaplarından faydalanılmış ve ferâiz ahkâmı

mümkün olduğunca bol örneklerle ele alınmıştır. Günümüzde uygulanan medenî hukukun miras ile ilgili bölümü ise, ana kaynak olarak Prof. Necip Kocayusufpaşaoğlu'nun *Miras Hukuku* ders kitabından faydalanılmış ve 22 Kasım 2001 tarih ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'ndaki değişikliklere de yer verilerek mukâyese imkânı sağlanmıştır. Yâni günümüzde uygulanan miras hukukunun esasları ve yürürlükte olan kanun birlikte ele alınmıştır.

Konular sistematik olması açısından *Hukûk-ı İslâmiyye ve Istilâhât-ı Fıkhiyye Kâmûsu* adlı kitaptaki konu sıralamasına göre ele alınmıştır. Öncelikle konunun “*Sirâciyye*” adlı eserden yapılan tercümeyle yer verilmiştir. *Hukûk-ı İslâmiyye ve Istilâhât-ı Fıkhiyye Kâmûsu* adlı kitaptaki anlatımlar ayrıca ele alınmıştır. Yukarıda da bahsettiğimiz gibi *Sirâciyye* tek ve ana kaynaktır. Gerektiği yerde her konuda günümüz miras hukuku ile ilgili bilgiler ve o konudaki kanun maddelerine yer verilmiştir. Günümüzde medenî kanuna göre mirasın nasıl paylaşılacağı ise tabii olarak “*ferâiz ahkâmı*” anlatıldıktan sonra bir bütün olarak anlatılmıştır. Çünkü İslam hukukunda sınıf sistemi, medenî hukukta ise zümre sistemi söz konusudur. Bu sebeple ferâiz ahkâmındaki her konu medenî hukukta yer almamaktadır.

Kitabın hazırlanması sırasında gerek *Sirâciyye* ve gerekse *Hukûk-ı İslâmiyye ve Istilâhât-ı Fıkhiyye Kâmûsu* ve *Miras ve Tatbikatı* adlı kitaptaki istilâhlar konusunda anlatımlara kendimizden bir yorum katmadık. Ancak bahisler arasında gerektiği yerlerde günümüz miras hukuku ile ferâiz ahkâmı arasındaki farklılıkları dile getirerek mukâyese imkanı sağlamaya çalıştık.

TMK 646/2 “*Aksine bir düzenleme olmadıkça mirasçılar, paylaşmanın nasıl yapılacağını serbestçe kararlaştırırlar.*” hükmü gereğince günümüzde ferâiz ahkâmı üzerine paylaşım yapmak isteyen mirasçılar, kendi aralarında anlaşarak terekeden kendilerine intikâl edecek olan paylarını serbestçe kararlaştırabilirler. Ancak mirasçılar arasında bir anlaşma olmadığı takdirde, bir kısmı ferâiz ahkâmına, bir kısmı miras hukukuna göre pay alamazlar. O zaman mirasçıların tamamı miras hukukuna göre paylarını alırlar.

Burada özellikle açıklamak istediğim ve kadın erkek eşitliği mevzuu da en çok üzerinde durulan konu olan ikili birli paylaşımından kısaca bahsetmek istiyorum.

Günümüzde, “*Türk Medenî Kanunu'nda erkek ve kadın, mûrisinden geriye kalan terekeden eşit pay alırken, İslam hukukunda neden ikili birli Yâni kadın erkeğin yarısı kadar pay alıyor, bu eşitsizliktir.*” deniyor.

Kitapta anlattığımız gibi T.M.K.da uygulanan sistem, zümre sistemidir. Ölen kişinin sağ kalan çocukları 1. zümre, çocuğu yoksa anne baba ve kardeşler 2. zümre, onlar yoksa anne ve babanın kardeşleri Yâni amca, hala, dayı ve teyze ile onların çocukları 3. zümre olarak kabul edilir. Miras payları da eşit olarak Yâni erkek ve kız kardeşler eşit olarak alır ama kardeşlerden biri kendi mûrisinden önce vefat etmişse onun çocukları halefiyet kuralı gereği kendi mûrislerine intikâl etmesi gereken hisseyi aralarında yine kız ve erkek eşit olarak paylaşırlar.

Şer’î paylaşım zümre sisteminden çok farklıdır. Burada sınıf sistemi uygulanır. Paylaşım Kur’ân, sünnet ve icmâ-ı ümmet yolu ile belirlenmiştir. Kur’ân’da belirtilen sehimlere, farz sehimler denir ki miras paylaşımında öncelik bu farz sehim sahiplerininindir ve her birinin alacağı hisse de yine belirtilmiştir. Bu kişilere “*ashâb-ı ferâiz*” denir. Yâni hisseleri farz olarak belirlenmiş kişilerdir. Bu sehimler asla bertaraf edilemez ve değiştirilemez.

İslam hukukuna göre yapılan paylaşımında, zümre sisteminden farklı olarak müteveffânın ölüm anında hayatta olan ve bu ashâb-ı ferâiz dediğimiz kişiler muhakkak pay alırlar. Bunlar 12 kişidir. Sağ kalan eşler, baba, ana, babanın ve ananın babası, babanın ve ananın anası, ana bir erkek kardeş, öz kız, oğlun kızı, ana bir kız kardeş, baba bir kız kardeş, ana baba bir kız kardeşlerdir. Sağ kalan eş, eş olması sebebiyle mirasçıdır. Dikkat edilirse geriye kalan ve ölüye nesep (kan bağı) bağı olan 10 kişiden 7 tanesi kadındır. Paylaşım mirasçılarının hangilerininin bir arada mirasçı olduğuna bâkılarak yapılmıştır. Yâni öz kız ile mûrisin annesi veya babası bir arada mirasçı ise birbirinden farklı sehimler söz konusu olur. Burada önemli olan mûrise olan yakınlıktır. Ayrıca kızlar kendi ana baba bir erkek kardeşleriyle bir arada oldukları zaman ve bazı özel hallerde ikili birli alırlar. Mûrisin zevcesi ile birlikte bir kızı ve baba bir erkek kardeşi birlikte mirasçı olsa mirasın tamamı sekiz hisse kabul edilir. Bir hisse zevceye, dört hisse tek kıza geriye kalan üç hisse ise baba bir erkek kardeşe verilir. Bu konuları kitap içerisinde bulacaksınız.

Kadınların bir, erkeklerin iki hisse almalarındaki sebep İslâmiyetin kadınlara ailesini geçindirmek gibi bir sorumluluk yüklememiş olmasından kaynaklandığı kabul edilir. Ayrıca kadınlar, mûrisin kızı, kızkardeşi (ana-baba bir, baba bir, ana bir kız kardeş), anası, sağ kalan eş ve oğul kızı olmak üzere sekiz kez farz sahibi mirasçı olmaktadır. yâni, bir kadın mûrisin kızı olmak hasebi ile ve eğer erkek kardeşi varsa mûrisinden bir hisse alırken, vefat eden kardeşinden de pay almakta, eş olarak ve ana vs. olarak da pay almaktadır. Bunlar toplandığı zaman aslında erkekten daha

az bir paya müstehak olmak gibi bir durum söz konusu değildir. Aksine toplamda erkekten fazla pay almaktadır. Kısacası kadın ashâb-ı ferâizden olarak korunmuştur.

İslam hukukuna göre miras taksîm edilirken göz önüne alınan sınıflardan beşincisi zevi'l-erhâm denen bir sınıftır ki bu sınıfta oniki şahıs mirasçıdır. Bunlardan dokuz tanesi kadın üç tanesi erkektir. Yâni kadın, ashâb-ı ferâiz olarak pay alıp korunduğu gibi zevi'l-erhâm denen sınıf içerisinde de terekeden en çok nasıplenen vârisler olarak korunmuştur.

İslam hukukunda, bir kişi vefat ettiğinde o kişinin terekesi sadece kendi eşi ve çocuklarına değil aynı zamanda anne ve babası sağ ise onlara ve kardeşlerine vs. de paylaştırılmaktadır. Zenginliğin topluma yayılması gayesi ile hareket edilmiştir. Bazı hallerde müçtehid imamlar, mirasçılardan ihtiyaç içerisinde olmaları durumuna göre daha fazla hisse verilmesini bile sağlamışlardır.

Düşünülecek olursa İslâm dini esaslarından, Yâni İslam'ın şartlarından biri de zekât vermektir. Belirtilen kriterleri taşıyan her Müslüman her yıl malının zekâtını vermek zorundadır. Böylece toplumda fakirliğin önüne geçilmek gaye edinilmiştir. İşte terekenin paylaşımında da neden çekirdek aile değil de ailenin geniş anlamda ele alındığı, sadece günümüz hukukundaki gibi bir paylaşımın yapılmadığı bu sûretle açıklığa kavuşmuş olmaktadır. Böylece sosyal adaletin sağlanması açısından refah seviyesi yayılmak istenmiştir.

Av. Ruşen İSPİR

1. FERÂİZE AİT BAZI TERİMLER (İSTİLÂHLAR)¹

İntikâl: Terekenin vârislere kalmasıdır ki iki nevidir. Şer’î intikâl, âdî intikâl

Şer’î intikâl: Mülk terekenin, ferâiz hükümlerine göre, vârislere geçmesidir.

Âdî intikâl: Arâzi-i emîriye ile vakıf musakkafât ve müstegallâtın, hususi kanunları veçhile intikâl hakkı sahiplerine kalmasıdır.

1- İlm-i Ferâiz: İslam Hukukunun önemli bir kısmını teşkil eden ve mirasa ilişkin bulunan bir takım meselelerin, kuralların, bir araya getirilmiş toplamı, bütünüdür. Bu, “Ölünün terekesi ile ilgili olan haklardan ve terekenin belirlenmiş paylar üzerinden taksîmi ile ilgili bir ilimdir.” diye de tarif edilir.

Bu haklardan maksad, ölünün teçhîz ve tekfininden, borçlarını ödemekten, vasiyetini tenfizden Yâni yerine getirmekten sonra kalan terekesini de, mirasçılar arasında taksîminden ibârettir. Buna “İlmü’l-mevârîs, Kitâbü’l-mevârîs” de denilir.

İlm-i Ferâizi bilen kişiye “ferâzî” ve “ferâizî” denildiği gibi, vârislerin (mirasçılarının) hisselerini takdîr ve tâyin eden hâkime de, “fârizî” denilir.

2- Ferâiz: Ferîzanın cem’idir. Yâni farz sözünden türetilmiş olup farîzanın cem’idir. Takdîr olunan şey, beyan, bir şeyin parçası anlamındadır.

¹ **İstılâh:** Bir kelimenin İslam hukukundaki anlamıdır. Bazen kelimelerin sözlükteki karşılığı İslam hukukunda kullanıldığından farklı olabilmektedir. Bu yüzden İslam hukukunda kullanılan ve sözlükteki manası ile çelişen kelimeler için istılâhtaki manasına bakılır.

Ferîza: Istilâhta vâris için takdîr olunmuş şey, nasip demektir. Miktarı belli olan miras hissesini, taraf-ı ilâhîden, verilmesi kesinlikle beyan buyrulmuş vazife anlamına gelir. Yâni mirasta tâyîn olunan sehîm (pay) demektir. Bu münasebetle mirastan nısıf 1/2, sülûs 1/3, gibi belirli payı olan vârislere “Ashâb-ı ferâiz” denir. Sünnet, kıraet (okuma) manasında da kullanılır.

Istilâhta: mirasçı için belirlenmiş, tâyîn olunmuş hisse, ödenmesi kesinlikle ve açıkça beyan olunan herhangi bir farz anlamına da gelir. Ferâiz tabiri, mirasçıların hisselerini bildiren ilim anlamına da kullanılır.

Furûz-ı mukaddere: Nass ile takdîr olunan sehîmlerdir. Sehîm pay demektir.

Usûbet-i müştereke: Belirli sehîm sahipleri, hisselerini aldıktan sonra, iki veya ziyâde kimselerin, asabe sûretiyle kalan malı almağa müstehik olmalarıdır.

Örnek: Ölünün bir karısı bir anası bir oğlu ve bir kızı olsa, karı ve ana hisselerini aldıktan sonra kalan miktar ikili birli oğul ve kıza verilir.

Mevt: Ölüm demektir. Mirasta üç türlü ölüm vardır. Hakîkî ölüm, hükmî ölüm, takdîrî ölüm.

Hakîkî ölüm: Mûrisin hakîkaten ölmesidir.

Hükmî ölüm: Mefkûd (gâib) olup, sağ veya ölü olduğu bilinmeyen kimsenin, hâkim tarafından ölümüne hükmolunmasıdır.

Takdîrî ölüm: Düşürülmesinden dolayı, canı üzerine gurre (kız veya erkek beşyüz dirhem gümüş) lâzım gelen ceninin ölümüdür. Örnek: Bir kimse gebe olan bir kadına tekme ile vurup da o kadın bundan müteessir olarak müstebînü'l-hilka “*tamâmen veya kısmen organları belirmiş*” bir cenin düşürse, o kimse üzerine gurre lâzım gelir ve ceninin ölü olarak düşmesi sebebiyle ölümü takdîrî ölüm addolunur.

Hayat: Sağlık demektir ki hakîkî hayat ve takdîrî hayat olarak iki türdür. Ana rahminde bulunan çocuğun hayatı, takdîrî hayattır. Ölüm zamanında, anası rahminde olan çocuk, sağ olarak doğmak şartıyla o tarihte sağ kabul edilir.

3- Ashâb-ı Ferâiz: Mirastan hisseleri, kesin olarak belirlenmiş olan mirasçılardır ki, bunların dördü erkek, sekizi kadın olmak üzere on iki kişidir.

4- Asabe: Sözlükte, baba tarafından olan akrabadır. Bir veya birden fazla erkek ve kadın, baba tarafı akrabaya genel olarak asabe denir. Bu tür akrabalağa “*usûbet*” denildiği gibi, bir kimseyi asabe kılmaya, bir şahsa, asabe mirası vermeye de “*ta'sîb*” denir.

Asabe tabiri aslında kuvvet ve şiddet anlamını ihtivâ eder. Baba tarafından olan bir takım akraba arasında bir irtibat (bağ), bir müdâfaa kuvveti oluşacağından kendilerine bu isim verilmiştir. Nitekim sinirlerim demek için âsâbım, dendiğinde beden sağlığının rabt ve takviyesine hizmet etmeleri sebebiyledir. Asabenın büyük kısmını erkekler teşkil eder. Çünkü şiddet ve yardım ehli olan erkeklerdir.

Istılâhta asabe: Belirli bir sehmi olmayıp, ashâb-ı ferâiz ile beraber buldukları halde onların sehimlerinden geriye kalan terekeye müstehak olan ve ashâb-ı ferâiz bulunmadığı takdirde terekenin tamamını almaya hak kazanan akrabalarlardır ki asabe-i nesebiyye ve asabe-i sebebiyye kollarına ayrılır.

5- Asabe-i nesebiyye: Ölüye, neseben akrabalığı olan kimselerdir ki binefsihî asabe, bigayrihî asabe, maa gayrihî asabe kısımlarına ayrılır.

6- Asabe binefshî: Ölüye bağlanmada kadınlar dâhil olmayan (araya kadın girmeyen) erkek kimselerdir. Ölüye doğrudan mensup olan “*baba, oğul*,”; diğer bir erkek vasıtasıyla ölüye bağlı olan “*ceddül’-eb (babanın babası), ibnü’l-ibn (oğlun oğlu)*” gibi. Bunlar dört sınıftır. Meyyitin cüz’ü, meyyitin aslı, babanın cüz’ü, dedenin cüz’ü.

7- Asabe bigayrihî: Ölünün, asabeden olan erkek kardeşleri ile beraber bulunan kız kardeşleridir ki bunlar, yalnız buldukları zaman, muayyen sehimleri nısıf (yarı) ve müteaddid iken sülüs (üçte iki) olur.

8- Asabe maa gayrihî: Asabeden olmayan bir kadın ile beraber buldukları takdirde asabeden olan kadınlardır. Bunlar ölünün kızıyla beraber bulunan liebeveyn (ana baba bir) veya lieb (baba bir) kız kardeşlerdir.

9- Asabe-i sebebiyye: Mevle’l-atâka ile onun binefsihî asabesinden olan erkeklerdir. Mevle’l-atâka ünvanını almış olan şahıs, erkek olabileceği gibi kadın da olabilir. Çünkü bu rakîkin mu’tiki, erkek olsun veya olmasın onun mevle’l-atâkasıdır. Fakat mevle’l-atâkanın, erkek olmayan asabesi, usûbet yolu ile mu’tika vâris olamaz.

Mevle’l-atâka: Bir köle veya cariyeyi azad eden erkek veya kadın şahsa denir. Azad edene mu’tik, azad olunana mu’tak ve âtik denir.

10- Ashâb-ı red: Neseb yönüyle ashâb-ı ferâizden olan ve kendilerinden başka asabe bulunmadığı takdirde, hem belirli hisseleri alan hem de geriye kalan hisselerine, reddeden Yâni tekrar verilmek yolu ile müstehak olan kimselerdir. Zevc (koca) veya zevce (karı) ile beraber bulunan kız gibi.

11- Zi-rahm: Sözlükte mutlak akrabalık (yakınlık) sahibi demektir. Istılâhta: Terekeden sülüs (üçte bir), rubu (dörtte bir) gibi belirli hisseleri ol-

mayan ve terekeyi, asabeden olmak sıfatıyla kazanamayan, herhangi bir karîb (akraba) demektir. Çoğulu zevi'l-erhâmdır.

12- Sulbiyye: Bir kimsenin öz kız evladı.

13- İbniyye: Bir kimsenin oğlunun, öz kız evladı.

14- Cedd-i sahîh: Ölüye bağlanmada kadınlar dâhil olmayan cedd. Babanın babası, babanın babasının babası = (ebü'l-eb, ebü'l-ebi'l-eb gibi) ki ashâb-ı ferâizdendir.

15- Cedd-i fâsid: Ölüye bağlanmada üm = ana dâhil olan cedd. Ananın babası, babanın anasının babası = (ebü'l-üm, ebü'l-ümme'l-eb gibi) ki zevi'l-erhâmdandır.

16- Cedde-i sahîha: Ölüye bağlanmada, cedd-i fâsid dâhil olmayan cededir. Ölüye bağlılığı gerek kadınlar, gerekse erkekler ve gerekse her ikisi vasıtasıyla olsun eşittir. Ananın anası=ümmül'üm, ananın anasının anası=ümmü ümmi'l-üm, babanın anası=ümmü'l-eb, babanın babasının anası=ümmü ebi'l-eb gibi. Bunlar ashâb-ı ferâizdendir.

17- Şekîk: Ana bab bir erkek kardeştir ah lehümâ, liebeveyn ah da denir.

18- Şekîka: Ana baba bir kız kardeştir. Uht lehümâ, liebeveyn uht da denir.

19- Benü'l-âyân: ana baba bir erkek ve kız kardeşler ki her birine (erkek için) ah liebeveyn, (kız için) uht liebeveyn de denir.

20- Benü'l-allât: Baba bir erkek ve kız kardeşlerdir. Erkek olana ah lieb, kız olana uht lieb denir.

21- Benü'l-ahyâf: Ana bir erkek ve kız kardeşlerdir. Bunlara evlâdü'l-üm ve erkek olana ah liüm, kız olana uht liüm denir.

1.1. VERÂSET VE İNTİKÂLE İLİŞKİN İSTİLÂHLAR

22- Tereke: Sözlükte terk sözünden türetilmiş olup, terk edilen şey manasıdır. Istilâhta: “Bir ölünün, kendisine ait olmak üzere, terk etmiş olduğu mal ve bazı haklar”dan ibârettir. Bu nedenle, ölünün üzerinde emanet olarak bulunmuş olan şey, onun terekesinden sayılmaz.

23- Tevârüs: Ölünün malına halef (mirasçı) olmaktır.

24- Tevrîs: Ölünün bir kimseyi vâris ve halef kılmasıdır. Îrâs da bu manaya gelir. Ölene mûris, müverris ve bıraktığı maldan hissesi (payı) olana vâris veya mirasçı denir.

25- İrs = miras: Bir ölünün terekesinden, akrabalarına intikâl eden mal demektir. İrse müstehak kimseye vâris veya mirasçı, vârise intikâl eden mala mevrûs, vârisine malı intikâl eden ölüye müverris ya da mûris, birini, bir meyyite (ölüye) vâris kılmaya (yapmaya) tevrîs denilir. Vârisin çoğuluna verese denir.

Bir meyyitin terekesine, hilâfet (halefiyet) yolu ile sahip olmaya verâset veya tevârûs denildiği gibi, değişik kimselerin, birbirinden miras yemesine de müvârese denilir.

26- Sehm: Hisse. Vârislerden her birinin, terekeden müstehak (hakkı) olduğu nısıf (yarım), sülûs (üçte bir), rubu' (dörtte bir) gibi belirli bir miktar maldır. Çoğulu "Sihâm"dır. Kesinlikle belirli veya belirsiz bir şekilde miktarları tâyin edilmiş olan hisseler sihâm-ı mefrûza denir.

27- Asl-ı mesele: Bir miras meselesinde sehimlerin mahreci olan, sehimleri doğru bulunan (içine alan) miktardır. Örnek: Bir ölünün bir zevcesi ile bir de oğlu bulunsa miras meselesinin mahreci (8) olmuş olur ve bu mesele şu sûrette tasvîr olunur.

	1	7	
	Sümün	Bâkî	
M	—————		es'ele
	Zevce	İbn	8 (Mahrec)
	1	7	

28- Mahrec-i furûz: Vârislere taksîmi gereken terekedir ki bu bir vâhid-i kıyâsîdir.² Vârislere göre eşit kısımlara ayrılmış bir aded (sayı) halinde bulunur ve bu şekilde tashîh-i mesele meydana gelmiş olur.

Örnek: Bir ölünün terekesi zevciyle üç oğluna ait olsa dört hisse kabul edilerek şöyle gösterilir.

	1		3	
	Rubu	Bâkî	—————	
M	—————			es'ele
	Zevc	İbn	İbn	İbn
	1	1	1	1
				4

2 Birim anlamına gelmektedir. Osmanlıca'da bir şeyin miktarını vs. hususiyetlerini ölçmek için kendi cinsinden değişmez olarak tâyin edilen parça veya miktar anlamına gelmektedir.

29- Tashîh-i mesele: Vârislerin sehimlerini hiç biri hakkında kesirli olmayacak şekilde ve mümkün olduğunca en az miktardan göstererek te-rekeyi taksîmi kâbil bir hale koymaktır.

Örnek: Bir meyyitin zevcesiyle babası iki de oğlu bulursa miras mese-lesi şu şekilde tashîh edilir:

	3	4		17	
	Sümün	Südüs	Bâkî	34	
M					es'ele
	Zevce	Eb	İbn	İbn	24
	6	8	17	17	x 2
					48

30- Niseb-i a'dâd: Adetler (sayılar) arasında temâsül, tedâhül, tevâfuk veya tebâyün sûretiyle olan mukâyesedir (kıyaslama). İki adet arasında mutlaka bu dört nisbetten (ilişkiden) biri bulunur.

31- Temâsül: İki adedin (sayının) biri birine eşit olmasıdır. Beşin, beşe eşit olması gibi.

32- Tedâhül: İki adedden birinin diğeriyle tamâmen taksîmi (bölünmesi) kâbil olmasıdır. Üç ile dokuz adetleri gibi. Çünkü dokuz adedinin üç ile taksîmi kâbilidir. Bu küçük aded, o büyük adedin böleni ve onun parçasıdır. O büyük aded de bu küçük adedin katları ve emsâlidir.

33- Tevâfuk: İki adedden birinin diğeriyle taksîmi kâbil olmayıp üçün-cü bir adet ile taksîminin kâbil olmasıdır. Bu üçüncü adet, o iki adedin ortak böleni olmuş olur. 4 ile 10 adedleri gibi ki bunların ortak böleni 2 adedir. Şöyle ki 10 adedi 2 adedine taksîm edilir, sonra da 4 adedi, hâric-i kısmet olan 2 adedine taksîm edilir. $10/2=5$ ve $4/2=2$

34- Tebâyün: İki adet arasında birden başka ortak bölen bulunma-maktadır. Dokuz ile on sayıları gibi. Çünkü bu iki adedin büyüğü küçüğüne bölününce kesir çıkar.

35- Adedlerin vafkı (vıfkı): İki adedden her birinin ortak böleneri ile taksîminden elde edilen hâric-i kısmet (sayı) demektir. Örnek: 10 ile 15) adetlerinin ortak böleni 5 (sayısı) adedir. Bunlardan 15 adedi beşe bölününce hâric-i kısmet 3 olur. Kezâ (10) adedi beşe bölününce hâric-i kısmet 2 olur. Bu durumda 3 adedi 15'in, 2 adedi de 10'un vıfkı olmuş olur. Bu iki sayı arasında muvâfakat bi'l-hums=beşte bir oranında tevâfuk vardır. Çünkü on beşin humsu (bölendi) 3, 10'un humsu (bölendi) 2'dir.

36- Âdile: Bir miras meselesidir ki ashâb-ı ferâizin sehimleriyle mahrec-i mesele eşit olur veya ashâb-ı ferâizin sehimleri mahrec-i meseleden aşağı (dûn) olursa da aralarında asabe bulunarak bâkîyi elde etmekle yine sehimleriyle mahrec arasında eşitlik bulunmuş olur. Örnek:

1	3	
Rubu	Bâkî	—————
M ————— es'ele		
Zevc	İbn	Bint
1	2	1
		4

37- Avliye: Bu terim sözlükte ref (kaldırma, yükseltme), galebe, çevre meyl manasına olan avl sözünden alınmıştır. Avl vârislerin payları toplamı, meselenin mahrecini tecâvüz etmektir. Avliye ise bir miras meselesidir ki, bunda ashâb-ı ferâizin toplam hissesi, meselenin mahrecinden fazla olur. Böyle bir meseleye “*âile, farîze-i kâsıra*” da denir. Örnek:

3	4	
Nısıf	Sülûsân	
M ————— es'ele		
Zevc	Uhteyn lehümâ	6
		7
		Avliye

38- Reddiye: Bu miras meselesinde ashâb-ı ferâizin hisselerinin toplamı meselenin mahrecinden tenâkus eder (eksik olur). Mahrecden geri kalan miktarda yine ashâb-ı ferâizden müstehak olanlara (hak sahibi olanlara) hisseleri oranında red olunur (dağıtılır). Örnek:

1	1	
Südüs	Südüs	
M ————— es'ele		
Cedde	Uht liüm	6
		2
		Reddiye

39- Hacb: Sözlükte yasak anlamındadır. İstilâhta: “Muayyen bir şahsın terekeden hissesini diğer bir şahsın bulunması sebebiyle tamâmen veya kısmen yasaklamak demektir. Bu halde tamâmen yasaklamaya “Hacb-i hırmân”, kısmen yasaklamaya ise “Hacb-i noksan” denildiği gibi hacb eden şahsa “Hâcib”, hacbolunan şahsa ise “Mahcûb” denir.

40- Mahrûm: Rık (kölelik), İhtilâf-ı din gibi bir sebeple mirastan yasaklanan şahsa da “*mahrûm*” denir.

41- Tehârüc: Mirasçılardan birinin veya bir kaçının terekeden muayyen bir miktar mal alarak mirastan çekilmek için diğer mirasçılar ile sulh olması Yâni anlaşmasıdır..

42- Münâseha: Sözlükte nakil, tahvîl anlamındadır. Istulâhta: “*Bir ölü-nün terekese henüz taksîm edilmeden mirasçılardan biri veya bir kaçı da vefat edip o terekeden hisselerinin kendi mirasçularına intikâl etmesi demektir.*” Hepsinin miras meselesi birden yapılır. Böyle bir hâdisede bir mal bir kimseden diğer bir kimseye intikâl ettiği veya vefat edenlerden her biri için yapılacak mesele kendisinden evvelki meyyitin meselesini değiştireceği için bu hususta yapılacak fikhî işlem ve hesaplama da (matematik işlemine) “Münâseha” adı verilmiştir.

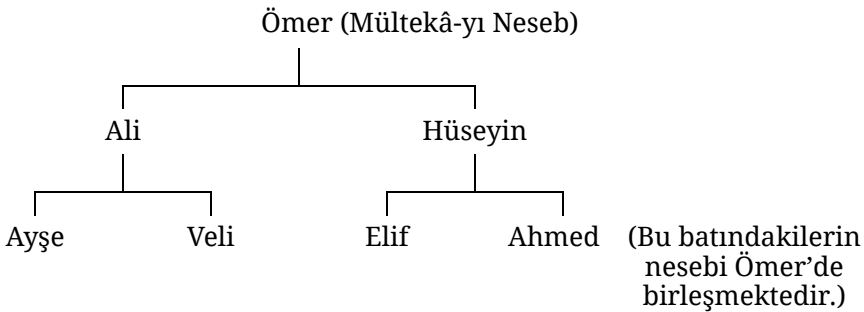
43- Kuvvet-i karâbet: Karâbette (akrabalıkta) kuvvet demektir. Ana baba bir kardeşin Karâbeti baba bir kardeşten kuvvetlidir.

44- Karâbet-i eb: (Baba Karâbeti) Baba ve dedeler tarafından olan karâbet. Baba ve ana bir veya yalnız baba bir kardeşler ve ferî’leri, yakın ve uzak amcalar, halalar ve ferî’leri gibi.

45- Karâbet-i üm: Ana ve büyük analar tarafından olan karâbettir. Ana bir kardeşler ve bunların ferî’leri ve yakın ve uzak dayılar ve teyzeler ile bunların ferî’leri gibi.

46- Kurb-i derece: Derecede yakınlık Yâni ölüye vasıta itibâriyle yakınlık demektir. Müteveffânın oğlu, oğlunun oğlundan yakındır.

47- Mültekâ-yı neseb: İki veya daha çok kişilerin neseplerinin birleştiği şahıs.

48- Meçhûlû’n-neseb: Doğduğu yerde babası bilinmeyen kimsedir.

49- İhtihâs-ı tereke: vârislerin borca mustâğrak (batık) olan terekeyi ölünün borcunu verip kurtarmalarıdır. Kısmen borcu veya terekenin kıymetini vererek kurtaramazlar. Bu halde alacaklılar terekeyi satturarak alacakları nisbetinde tutarını aralarında paylaşırlar.

Aded-i rüûs: Şahısların adedleridir. Örnek: Meselenin mahreci verese-nin aded-i rüûslarından kurulum denir. Bu da şahısların adedlerinden ku-rulum demektir. Bir kimse vefat edip yalnız üç kızı kalsa aded-i rüûs 3'tür ve mahreç de 3 olur.

50- Guremâ taksîmi: Mevcûdu, $((1+x)^n = 1 + \frac{nx}{1!} + \frac{n(n-1)x^2}{2!} + \dots)$ alacaklı-ların, alacaklarına yetişmeyen terekeyi, alacakları nisbetinde, alacaklılara taksîm etmektir.

1.2. VASIYETLERE AİT İSTİLÂHLAR

1- Vasiyet: Lûgatta; emir, bir işi birisine ısmarlama demektir. Cem'i: vesâyâdır. İstilâhta: "Bir malı veya menfaati ölümden sonra geçerli olmak üzere bir şahsa veya bir hayır kurumuna vs. bağış yoluyla Yâni bedelsiz temlîk etmektir."

İzah: Ölümden sonra denmekle hali hazırda yapılan bağışlamalar hâriç tutulmuştur. Yâni vasiyet olarak yapılan bağış, bağışlayanın ölümün-den sonra geçerli olacaktır. Bağış yoluyla demekteki anlam ise malı satmak veya kiralamak gibi hukûkî işlemlerden ayrılmıştır.

2- Mûsâ bih: Kendisiyle vasiyet olunan, Yâni ölümden sonraya yönelik bağış yolu ile temlîk edilen mal veya menfaatdir.

3- Mûsâ leh: Kendisine vasiyet olunan şahıs veya bir hayır kurumu vesâiredir.

4- Vasiyet-i mürsele: Mûsâ bihin belirli bir miktar olup üçte bir, dörtte bir gibi kesirle bağlanmış olmayan vasiyettir. Bir şahsa mesela on bin ku-ruş vasiyet edilmesi gibi.

5- Vasiyet-i gayr-i mürsele: Mûsâ bihin miktarı belli olmayıp üçte bir, dörtte bir gibi kesire bağlanmış olan vasiyettir. Bir şahsa terekenin üçte birini vasiyet gibi. Terekenin ne kadar olduğu belli değildir. Belli olmayan tereke kesire bağlanarak vasiyet edilmektedir.

6- Vasiyet-i mutlaka: Belli bir olayla bir zaman ve yer ile sınırlanma-yan vasiyettir. "Malımın dörtte birini şu kişiye ya da şu hayır işine vasiyet ettim." denilmesi gibi.

7- Vasiyet-i mukayyede: Belli bir olay ile veya zaman ve ya yer ile sı-nırlanan vasiyettir: "Şu yolculuğumda veya şu yerde (ör. şehirde) ölürsem terikemin altıda biri şu hayır işi için vasiyetim olsun." denilmesi gibi.

8- Vasiyet-i muallaka: Bir şarta bağlanmış olan vasiyettir ki vasiyet-i mukayyede kabûlindedir. “Şu hastalığımдан ölürsem şu malım şu kişiye vasiyetim olsun.” denilmesi gibi.

9- Mûsî: bir malı veya menfaati vefatından sonraya izâfetle bir şahsa veya bir hayır kurumuna bağışlama yoluyla tahsîs ve temlik eden kimse-dir.

10- İsâ: vasiyet manasına geldiği gibi vasî nasb etmek manasına da gelir. Buna “tavsiye” de denir ki: “Bir şeyin yapılmasını birine sipariş etmek, ısmarlamak” demektir. Yâni yapacağı iş için ya da yapılmasını istediği iş için birisini görevlendirmektir.

11- Vasî: Bir kimsenin mallarında veya çocuklarının işlerinde tasarruf etmek üzere nasb edilen kimsedir. Kendisine “mûsâ ileyh” denildiği gibi hâiz olduğu sifata da “vesâyet” denilir. Yâni bir kimsenin veya çocuklarının mallarını yönetmek işi ile görevlendirilen kişidir.

12- Vasiyy-i muhtâr: Bir kimse tarafından vefatını müteâkib terikesinde veya sâir işlerinde tasarruf etmek (gerekli işleri yapmak) üzere tâyîn olunan vasîdir. Buna “vasiyyü'l-meyyit” denildiği gibi vârislerin hallerine nazaran “vasiyyü'l-eb”, “vasiyyü'l-ah” veya “vasiyy-i zevi'l-erhâm” da denilir.

13- Vasiyy-i mansûb: Bir kimsenin herhangi bir hususu için hâkim tarafından nasb ve tâyîn olunan vasîdir. Buna: “vasiyyü'l-kâdı” da denilir.

14- Nâzır: Vasînin yapacağı tasarrufları takip ve kontrol etmek üzere mûsî veya hâkim tarafından tâyîn olunan kişidir. Buna “müşrif” de denilir.

2. İRSİN RÜKN, ŞART VE SEBEPLERİ

2.1. FERÂİZ AHKÂMI

İrsin Rüknu: Mûris, tereke ve vâristir.

İrsin şartı, mûrisin hakîkaten veya hükmen ölümü ve vârisin ölüm zamanında hakîkaten veya takdîren sağ olması ve cihet-i verâsetin mâlûm (mûris ile mirasçılık bağının bilinmesi) bulunmasıdır. Cihet-i verâset belli olmadıkça verâset iddia olunamaz.

İrsin sebepleri: Nikâh, karâbet-i rahm (kan akrabalığı) ve velâdır (kölenin efendisi).

Nikâh sahîh olmak lâzımdır. Şâhidsiz nikâh gibi fâsid ve nikâh-ı müt'a ve muvakkat gibi bâtıl nikâhlarda tevârüs (mirasçılık) cereyân etmez. Karı koca arasında tevârüs cereyân etmek için bir araya gelmek zıfaf vukû bulmak (fiilî evlilik) şart değildir.

Karâbet-i rahm, ölüye neseb karâbetidir ki karı kocadan başka muayyen sehim sahiplerinin ve asabe-i nesebiyyenin ve zevi'l-erhâmın tevârüsü (mirasçılığı) hep rahim karâbeti (kan akrabalığı) sebebiyledir.

Velâ iki çeşittir. Biri mevle'l-itâkanın velâsı, diğeri meçhûlü'n-neseb bir şahıs tarafından velî ittihâz (kabul etme) olunan şahsın velâsıdır.

Bir şahısta irs sebeplerinden ikisi bir arada bulunabilir. Bu halde her iki sebeple hisse alır. Örnek: Bir kimse amcasının kızı ile evlendikten sonra ölüp yalnız karısını bıraksa, karı hem nikâh sebebiyle dörtte bir hissesini alır, hem de zevi'l-erhâmdan olduğu için geri kalanı alır.

2.2. MEDENÎ HUKUK

Mûrisin hakîkaten veya hükmen ölümü ve vârisin o anda sağ olmasıdır. Kanunda belirtilen mirasçılar ve payları, resmî nüfus kayıtlarına dayanarak ve yine kanunda belirtilen şekilde verâset ilâmının alınması ile belirlenmektedir.